

Giresun Temalı Şahin Akkaya Türküleri'nin Makam Dizisi Ve Usul Bakımından Anonim Giresun Türküleri İle Karşılaştırılması

Received/Geliş: 09/08/2017
Accepted/Kabul: 01/10/2017

Serkan ÖZTÜRK*
Abdullah ÖNLÜ**

Öz

Türküler, konuları, yöreleri, dizi ve usulleri bakımından sınıflandırılabilir. Bunların yanı sıra, yakını bilinmeyen anonim türküler ile bestecisi bilinen türküler de bu bakımdan birbirlerinden ayrılmaktadır. Yakını bilinen ya da bilinmeyen kayıt altına alınamamış birçok türkü de günümüze ulaşamayarak unutulmuş veya hiç bilinmemiştir. Bu sebeple, ortaya çıkarılan eserlerin bir kültür mirası olduğundan hareketle kayıt altına alınarak muhafaza edilmesi ve canlı tutulması kültürün devamı ve bu eserleri ortaya koyan değerlerin bilinmesi bakımından önemlidir.

Bu araştırmada, söz ve müzikleri kendisine ait türkü formunda eserler besteleyen Şahin Akkaya ve Giresun temalı türkülerini ele alınmıştır. Bu eserler Giresun Türküleri literatürüne kazandırılmak amacıyla notaya alınarak yazılı veri haline getirilmiştir. Bu türkülerin dizi ve usul bakımından anonim Giresun türkülerini ile ortak özellikler taşıdığı dinler dinlemez dikkat çekmektedir. Buradan hareketle Şahin Akkaya türkülerini içinden Giresun temalı 15 adet türkünün dizi ve usul açısından anonim Giresun türkülerini ile karşılaştırılmış ortak noktaları ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şahin Akkaya, Giresun, Türkü

*Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, sozturk1980@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6312-5837

**Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, abduhahonlu@hotmail.com ORCID ID:0000-0002-5815-880X

The Comparison Between Giresun Themed Folk Songs Composed by Şahin Akkaya and Anonymous Giresun Folk Songs In Terms of Maqamic Scales and Rytmic Structure

Abstract

Turkish Folk Songs can be classified according to their stories, regions, scales and rhythms. Besides, anonymous Turkish Folk Songs of which the composers are unknown and the other Turkish Folk Songs of which the composers are known differ from each other in terms of this issue. Many unrecorded Turkish Folk Songs were forgotten. As a result, the community could not reach and be aware of those songs now. Thats why Turkish Folk Songs should be considered as cultural heritage. Maintaining them by recordings is important for the living culture. Additionally, the composers of these songs will not be forgotten thanks to the recordings and will be transmitted to the next generations.

In this study, Şahin Akkaya and his Giresun themed Turkish Folk Songs are studied. His compositions are written as music notes for the contribution to Giresun Folk Songs literature. Listeners can notice the similarities between the anonimous Giresun Folk Songs and Şahin Akkaya's music in terms of maqam and rhythm as soon as they hear it. Therefore, common characteristics of Şahin Akkaya's songs and anonymous Giresun folk songs are compared in terms of maqam and rtythm in the current study.

Key Words: Şahin Akkaya, Giresun, Turkish Folk Song (Türkü)

Giriş

Toplumlar yaşadıkları zamana, coğrafyaya göre yaşam biçimleri ortaya koymuş ve bunlara bağlı olarak sürekli bir çeşitlenme içerisinde kendilerine özgü bir değerler sistemini benimsemişlerdir. Kabul edilen ve yaşamda uygulanan bu değerler sistemine kültür denilebilir. Bütün toplumlar tarafından ait oldukları kültürün sonraki nesillere aktarımı önemli kabul edilmiş ve bir amaç olarak görülmüştür. Kültürün bir parçası olan ve aynı zamanda aktarımında rol alan en önemli unsurlardan birisi de müziktir.

Dünyanın her bölgesinde, yöre halklarının kültürüne dayalı müzikler ve halk şarkıları vardır. “Dünya üzerinde yaşayan bütün halkların, kendi duygu ve düşüncesi, sosyal yaşamı, tarihî ve coğrafi konumu ile şekillenen müzik türüne o ulusun halk müziği denir” (Hakalmaz, 2014, s. 995). Uluslar kendi müziklerini kendi dillerinde isimlendirmişlerdir. Türklerin kendi halk müziğine verdiği isim ise Türkü’dür.

Türkülerin çoğu, zamanla nesilden nesile, bölgeden bölgeye halkın dilinde dolaşmak suretiyle asıl sahipleri unutulmuş ve anonimleşmişlerdir. Anonim türkülerin ortaya çıktığı tarihler tam olarak kestirilememekte ancak sözlerinden ve konularından hareketle çıkarımlar yapılabilmektedir. Anonim türkülerin yanı sıra yakın tarihlerde ortaya çıkan, söz ve bestecisi bilinen türküler de bulunmaktadır. Bu türkülerden kayıt altına alınanlara arşivlerde veya icralarda rastlamak ve kullanım amacıyla ulaşmak mümkün olurken, notaya dökülmeyen ve kayıt altına alınmayanların kaybolup gittiği veya nadiren çok eksik şekilde yörede hatırlandığı, derleme çalışmalarında görülmektedir. Buradan da anlaşılmaktadır ki eserlerin kaybolup gitmemesi ve sonraki nesillere aktarımı için var olan değerlerin kayıt altına alınması önem taşımaktadır.

Bu araştırmada; araştırmacılar tarafından notaya alınan Şahin Akkaya’nın bestelediği Giresun temalı türküler, anonim Giresun türkülerini ile karşılaştırılmış, makam dizileri ve usulleri bakımından benzerlikleri ortaya konmuştur.

Yöntem

Bu araştırmada tarama modeli uygulanmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da

nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. (Karasar, 2013, s.77).

Araştırmada, öncelikle Şahin Akkaya ile irtibat sağlanmış ve kişisel bilgileri elde edilmiştir. Daha sonra söz ve müzikleri kendisine ait olan Giresun temalı türküler notaya alınmak suretiyle kayıt altına alınmıştır. Notaya alınan bu türküler, dizi ve usul bakımından anonim Giresun türküleri ile karşılaştırılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni “genel ve çalışma evreni” olarak ikiye ayrılmıştır. Karasar (2013, s.110) ’ın belirttiği üzere; “genel evren; soyut bir kavramdır; tanımlanması kolay fakat ulaşılması güç hatta çoğu zaman olanaksız bir bütündür, çalışma evreni ise; ya doğrudan gözleyerek ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanarak, hakkında görüş bildirilebilecek evrendir.” Bu araştırmada genel evreni, Giresun Türküleri oluşturmaktadır. Şahin Akkaya’nın söz ve müzikleri kendisine ait olan Giresun temalı türküleri çalışma evreni olarak belirlenmiştir.

“Örneklem, belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar, çoğun, örneklem kümeler üzerinde yapılır ve alınan sonuçlar, ilgili evrenlerine genellenir” (Karasar, 2013, s.110).Şahin Akkaya’nın Giresun temalı türkülerinin sayısı göz önüne alınarak tamamı örneklem grubu olarak belirlenmiştir. Buradan hareketle örneklem grubunu; Şahin Akkaya tarafından bestelenen Giresun temalı 15 türkü ve 136 anonim Giresun türküsü oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması aşamasında ilk olarak türkü formunda eserler besteleyen Şahin Akkaya araştırmacılar ile irtibat sağlamıştır. Daha sonra bestelemiş olduğu türkü formundaki eserlerin Şahin Akkaya tarafından seslendirilmiş kayıtları CD ortamında araştırmacılara ulaştırılmıştır. Bu kayıtlar incelenip analiz edildikten sonra notaya alınarak yazılı veri haline getirilmiştir. Kayıtlarda toplam 41 türkü mevcuttur. Bu türkülerin 15’inin Giresun temalı olduğu, geri kalan 26 türkünün de farklı temalarda olduğu tespit edilmiştir.

Giresun temalı türkülerin, makam dizileri ve usulleri bakımından anonim Giresun türküleri ile karşılaştırılması için seçilen türkülere Salih Turan ve Erdoğan Kaynak tarafından yazılmış “Giresun Türküleri ve Oyun Havaları” isimli kitaptan ve TRT arşivinden ulaşılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Dizi ve Usul Bakımından Giresun Türküleri

Giresun musiki hayatı, şehir merkezi, kıyı şeridi ve iç kesim musiki hayatı olmak üzere üç ana başlıkta toplanabilir (Akpınar, 2010, s.1). Coğrafi konumu sebebiyle, komşu iller başta olmak üzere özellikle Şebinkarahisar ve Alucra ilçelerinin bulunduğu iç kesimlerde Tokat, Erzincan, Elazığ ve Malatya yörelerinin ezgileriyle benzerlikler olduğu görülmektedir.

“Giresun halk ezgilerinde Hicaz, Hüseyinî, Uşşak, Eviç, Segâh, Hicazkâr ve Saba gibi makamlar kullanılmıştır” (Turhan,2009, s. 19). Bunlar arasında en çok kullanılan makam dizileri Hüseyinî ve Hicaz dizileridir. Yörede bağlama başta olmak üzere, kemençe, davul, zurna, cümbüş ve ud çalgıları yaygın olarak kullanılmaktadır. Giresun türküleri usul bakımından incelendiğinde; 2/4, 4/4, 5/8, 7/8, 9/8, 10/8 ve 7/16’lık usulde eserlerin bulunduğu görülmektedir. Ancak ağırlıklı olarak sırasıyla 9/8, 4/4 ve 10/8’lik usullerin varlığından söz etmek mümkündür.

Şahin Akkaya ve Türküleri

1937 senesinde Giresun’da doğan Şahin Akkaya, 1955 yılında Giresun Lisesi’nden mezun olmuştur. Türk Halk Müziği alanında çalışmalar yapan bestekâr, resim sanatı ile de ilgilenmiş ve aynı yıllarda Giresun’da resim sergisi açmıştır. Liseyi bitirmesinin ardından iki sene sonra 1957 yılında üniversite eğitimi için Almanya’ya gitmiş ve 1965’te TH. Darmstadt Mimarlık Fakültesi’nden mezun olmuştur. Almanya’nın çeşitli şehirlerinde yaklaşık 11 yıl mimar olarak çalışmıştır. Almanya’da bulunduğu yıllarda Türk folklorunu ve türkülerini tanıtmaya amaçlı etkinliklerde bulunmuştur. 1976 yılında memlekete kesin dönüş yapmıştır. Ankara’da T.C. Kalkınma Bankası’nda ve T.C. Turizm Bankası’nda proje müdürü olarak çalışmış 2001 yılında emekli olmuştur. 08 Ekim 2017 tarihinde vefat etmiştir. Bir erkek evladı vardır.

Şahin Akkaya, müzik çalışmalarını hiç bırakmamış, emekliliğinin ardından memleketi Giresun’a duyduğu özlemi bestelemiş olduğu türkü formundaki eserlerinde dile getirmiştir. Bu çalışmada Giresun temalı

eserlerinden ağırlıklı olarak söz edilmiş olmakla beraber bunun dışında farklı konuları içeren eserleri de bulunmaktadır. Şahin Akkaya bestelediği türküleri “Giresun Rüzgârı” ve “Dünya Rüzgârı” başlıkları altında toplamıştır.

Şahin Akkaya'nın Giresun Rüzgârı başlığı altında topladığı eserleri;

- Giresun Tasviri
- Fındık Dalları
- Fındık Zamanı
- Giresun
- Giresun'un Kirazı, Giresun'un Fındığı
- Giresun'dur Burası
- Nostalji
- Giresun'a Yolculuk
- Bu Yıl Fındık Olmadı
- Giresun Fındığı
- Aşkın Yolu
- Memleket ve Tabiat Aşkı
- Karadeniz Uşakları
- Giresun Hasreti
- Gel Gidelim
- Daldı Gitti Gözlerim

Şahin Akkaya'nın Dünya Rüzgârı başlığı altında topladığı diğer eserleri;

- Bu Nasıl Bir Dünya Böyle
- Küstü Bize Dünyamız
- Ah Dünyam Ah Benim Dünyam
- Ah Benim Güzel Dünyam
- Sonu Yok Bu Karanlığın
- Yeter Kardeş Yeter Artık
- Ne Olacak Diye Düşünme Kardeş
- Dertli Dünya
- Misafir Gibi
- Bozuk Dünya Düzeni
- Soma Faciası
- Ermenek Faciası
- Göster Sevgini

- Mutlu Olmasını Bil
- Doyamadım Sevgine
- Gel Durma Sakın
- Sıcak Yaz
- Bırak Küskünlükleri
- Fidan Gibi
- Yosma
- Az mı Çok mu
- Kar
- İlkbahar
- Bahar Geldi
- Gel Saklama Benden

Şahin Akkaya'nın eserlerini farklı kılan ve araştırmaya konu olmasının önemli sebeplerinden birisi de; eserlerin özgün olmasına rağmen anonim bir türkü gibi Giresun yöresi kültür ve müzik öğelerini usta bir şekilde barındırmasıdır.

Bu türküler içinden rastlantısal olarak seçilen üç adet Giresun temalı türkü aşağıda verilmiştir.

Giresun'a Yolculuk

Söz-Müzik: Şahin AKKAYA
Notaya Alan: Serkan ÖZTÜRK

$\text{♩} = 84$

3

5

7

9

11

Gi re su nun yol la__ rı gur bet te dir kol__ la__ rı

Gi re su nun yol la__ rı gur bet te dir kol__ la__ rı

yaz ay la__ rı__ ge lin__ ce do lar ta şar__ koy la__ rı

yaz ay la__ rı__ ge lin__ ce do lar ta şar__ koy la__ rı

Yolculuğun adına
Doyamazsın tadına
Gözlerin dalar gider
Yemyeşil Giresun'a

Gidenler çok sevinir
Gidemeyen dertlenir
Uçmak gelir içinden
Türkülerle seslenir

Yaşlandık gurbetteyiz
Özleriz terk etmeyiz
Burdaki sofralarda
Yalnızlık fark etmeyiz

Bize resimler kaldı
Baktık ömür azaldı
Nerde yeşil Giresun
Hasretimiz çoğaldı

Giresun Tasviri

Söz-Müzik :Şahin AKKAYA
Notaya Alan: Serkan ÖZTÜRK

Ta ri hin çok de rin dir ca zip o lan ye rin dir

ta ri hin çok de rin dir ca zip o lan ye rin dir

se ni bes le yen kuv vet fin dik bah çe le rin dir

Giresun'un kalesi
Çok eskidir tepesi
Yıkık surlarla kaplı
Görünen cazibesi

Giresun'un adası
Şehrimin madalyası
Karadeniz'de tektir
Doğanın harikası

Merdivenle çıkılır
Ziyareti yapılır
Kahraman Osman Ağa
Mezarında anılır

Kaleden bak karşıya
Yükselir Gedikkaya
Eteğindeki suyu
İçerdik doya doya

Fındığın kalitesi
Sana yakışan sesi
Gururlandırır bizi
Giresunlu herkesi

Taşbaşı park önüydü
Olta alan yürürdü
Yaz ayları gelince
Heyecanlar büyürdü

Giresun'un köyleri
Alınları heryeri
Ümit bağlar fındığa
Düğün bekler gençleri

Giresun'un parkında
Çay içenler farkında
Güneş ufukta batar
Hala eski tadında

Şehrin coşan nefesi
Esen Gazi Caddesi
Sabah akşam çoğalır
Sahile iner sesi

Giresun'dur Burası

Söz-Müzik : Şahin AKKAYA
Notaya Alan : Serkan ÖZTÜRK

5
Gi re sun dur bu ra sı Gi re sun dur bu ra sı

9
i ki li man a ra sı i ki li man a ra sı

Unutulmaz simgesi
Nesillerin kalesi
Karşıda Gedikkaya
Efelerin efesi

Mavi yeşille coşar
Deniz sahile şaşar
Yürümek bir sevdadır
Güneş batana kadar

Sesi tarihten gelir
Fındık buna eklenir
Doyamazsın tadına
Giden yine beklenir

Anonim Giresun Türküleri ve Şahin Akkaya Türkülerinin Dizi ve Usul Bakımından Karşılaştırılması

Yukarıda notaları ile verilen Şahin Akkaya'ya ait türkülerden Giresun'a Yolculuk adlı türkü Hicaz makamı dizisinde ve 4/4'lük usulde; Giresun Taviri adlı türkü Hüseyinî makamı dizisinde ve 9/8'lik usulde; Giresundur Burası adlı türkü Hicaz makamı dizisinde ve 9/8'lik usulde; Nostalji adlı türküsü Hicaz makamı dizisinde ve 4/4'lük usulde; Giresun'un Kirazı Giresun'un Fındığı adlı türküsü Hicaz makamı dizisinde 2/4'lük usulde; Karadeniz Uşakları adlı türküsü Hicaz makamı dizisinde ve 5/8'lik usulde; Giresun Fındığı adlı türküsü Hicaz makamı dizisinde ve 2/4'lük usulde; Bu Yıl Fındık Olmadı adlı türküsü Hicaz makamı dizisinde ve 9/8'lik usulde; Giresun Kalesi adlı türküsü Hicaz makamı dizisinde ve 4/4'lük usulde; Fındık Dalları adlı türküsü Hicaz makamı dizisinde ve 4/4'lük usulde; Giresun Hasreti adlı türküsü Hüseyinî makamı dizisinde ve 2/4' lük usulde; Giresun adlı türküsü Hüseyinî makamı dizisinde ve 2/4' lük usulde; Fındık Zamanı adlı türküsü Hüseyinî makamı dizisinde ve 9/8'lik usulde; Fidan Gibi adlı türküsü Hicaz makamı dizisinde ve 4/4'lük usulde; Aşkın Yolu adlı türküsü Hicaz makamı dizisinde ve 9/8'lik usulde yazılmışlardır.

Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen veriler ışığında ortaya çıkan sonuçlar belirtilmiştir. Şahin Akkaya tarafından bestelenen türkülerin ağırlıklı olarak Hicaz makamı dizisinde olduğu ve bununla beraber Hüseyinî makamı dizisinde eserlerinin de olduğu tespit edilmiştir. İncelenen 15 adet Şahin Akkaya türküsünden 11'inin Hicaz makamı dizisinde, 4'ünün ise Hüseyinî makamı dizisinde olduğu görülmektedir. Anonim Giresun türküleri incelendiğinde de en çok kullanılan makam dizilerinin Hüseyinî ve Hicaz dizilerinin olduğu tespit edilmiştir. İncelenen 136 adet anonim Giresun türküsünün 62' sinin Hüseyinî makamı dizisinde, 29'unun Hicaz makamı dizisinde olduğu görülmektedir. Elde edilen veriler, Şahin Akkaya türkülerinin Anonim Giresun türküleri ile makam dizileri bakımından benzeştiğini ortaya koymaktadır.

Şahin Akkaya türkülerinden yukarıda verilen 15 türkü usul bakımından incelendiğinde 5'inin 9/8'lik, 5'inin 4/4'lük, 4'ünün 2/4'lük ve birinin de 5/8'lik olduğu görülmüştür. Anonim Giresun türküleri de usul bakımından

incelendiğinde, bu türkülerden 40'ının 9/8'lik, 28'inin 4/4'lük ve 19'unun 10/8'lik olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Anonim Giresun türkülerinde ağırlıklı olarak sırasıyla 9/8, 4/4 ve 10/8'lik usullerin varlığı görülmektedir. Bu veriler, Şahin Akkaya türkülerinin Anonim Giresun türküleri ile usul bakımından benzeştiğini ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Akpınar, Ö. (2010). Giresun Türküleri ve Oyun Havaları. İstanbul: Kitabevi.
- Hakalmaz, O. (2014, Nisan). Türküleri Tanıyalım. Yeni Türkiye Dergisi Türk Müsikisi Özel Sayısı (57). Ankara: Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi.
- Karasar, N. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemi (25. baskı). Ankara: Nobel.
- Turhan, S., Altunkaynak, E. (2009). Giresun Türküleri ve Oyun Havaları. Ankara: Giresun Valiliği Yayınları.

